

Čitatelji ovih stranica sjetit će se mojih napisa kako je uvijek na ovim prostorima deviza bila rijetka roba. U bivšoj državi „izvozili“ smo radnike kako bi namaknuli nužne devize da bi održali ionako nisku gospodarsku aktivnost. Od osamostaljenja zaduživanje i rasprodaja obiteljskog srebra prikrivala je pravo stanje hrvatskog gospodarstva. Taj slučaj vrlo je blizak tzv. nizozemskoj bolesti. Velika ponuda deviza rezultirala je aprecijacijom kune što su tadašnje monetarne vlasti nazivale tržišnom reakcijom na deviznom tržištu. Znala su gospoda u HNB da je ponuda umjetno stvorena i da ona nije odraz izvozno orijentiranog gospodarstva. Upravo aprecijaciji kune možemo „zahvaliti“ zašto je gospodarstvo destruirano do neprepoznatljivosti. Prodaja u petak od 240,2 milijuna eura ostala je gotovo nezabilježena. Nezabilježn je slučaj koji će, na žalost, postati pravilo i noćna mora ovoj i svakoj budućoj vladi.

Činjenice govore da je prodaja 240,2 milijuna eura (euro = 7,645 kuna) na deviznom tržištu imala za posljedicu povlačenje 1,836 milijardi kuna. Zadnji je put intervencija HNB-a bila 12. travnja prošle godine kada je prodano 214,9 milijuna eura (euro = 7,608 kuna). Od danas eruo vrijedi 7,652 kune. Općenito, za razliku od predkriznog vremena kuna polako ali sigurno klizi prema svim najznačajnijim valutama, a oporavka izvoza nema.

U Hrvatskoj je osnovni kanal kreiranja novca bio okup deviza. Tako je centralna banka muku mučila kako da poništi emitirani nacionalni novac po osnovu otkupa deviza. Obvezna pričuva i blagajnički zapisi bili su najčešće korišteni kanali. Problem je bio sterilizirati višak likvidnosti. To je u vrijeme suficita na računu platne bilance, u normalnim zemljama, signal da je učinkovitost nacionalnog gospodarstva superiorna u odnosu na učinkovitost u okruženju. Tada je smanjenje carina i/ili aprecijacija nacionalne valute nužna, u dugom roku. Međutim, slučaj Hrvatske, velika ponuda deviznih sredstava bila je rezultat zaduživanja, neki su to nazivali privilegijem, u inozemstvu. Jasno zaduživanje je bilo nužna posljedica deficita na računu robne razmjene s inozemstvom. Ono bi bilo i veće da nije bilo rasprodaje nacionalnog srebra. Ipak bilo kako bilo u prvih desetak godina iznos inozemnog duga bio je na razini deset milijardi eura što je uključivalo i dio duga prethodne države po osnovu Londonskog i Pariškog kluba. Od 2000. godine kretanje inozemnog duga postalo je nekontrolirano. Upravo sam zato u svojoj knjizi iz 2007. godine: „Iluzija i stvarnost hrvatskog gospodarstva“ tečaj kune i obilno zaduživanje, kako bi se pokrio deficit na računu platne bilance, nazvao – drogom. U spomenutoj knjizi sam najavio probleme koji će se pojaviti u svezi proračunskog deficita kada iluziju zamjeni kruta zbilja. Precizniju interpretaciju problema proračunskog deficita u Lijepoj našoj dao sam u knjizi iz 2009. godine: „Porezna reforma i hrvatska kriza“. Nemorate pogađati, dragi čitatelju, ni prethodna ni ova vlast nisu pročitali što sam tada napisao. Žanjemo što smo sijali.

Sada su se stvari preokrenule. Umjesto deficita na tekućem računu platne bilance imamo gotovo njezino uravnoteženje. Međutim podračun dohotka pokazuje zabrinjavajući deficit koji će se povećati, stranci dobit neće reinvestirati, ako budemo nastavili „talasati“. Problem bi bio manji da su jučerašnja i današnja vlast prihvatile moj prijedlog o povratu zaštitne kamate na kapital. (usput rečeno povrat zaštitne kamate povećao bi stopu samofinanciranja tvrtki.) Bilo kako bilo nema više „rijeka“ ponuđenih deviza. Kreira se „rijeka“ odliva deviza. Upravo zato je razumljivo što su dužnosnici HNB zazivali uvođenje eura. Danas su prestali govoriti o uvođenju eura jer im je potpuno jasno da nitko u Lijepoj našoj tu i takvu izjavu ne bi smatrao ozbiljnom.

I gle, vraćaju se ideje iz bivše države o selektivnom kreditiranju i tako reaktiviranju povučenog novca, po osnovu prodanih deviza, što su javno tvrdili da nikada neće učiniti, kada su katastrofičari predlagali - da se emisija novca mora temeljiti na povećanju kredita, umjesto tadašnje prakse temeljem otkupa deviza. Drugim riječima, katastrofičari su jasno poručili: gospodo, zar ne vidite da je zaduživanje opasno glede budućih generacija, a pogubno glede opstanka nacionalnog gospodarstva. Jasno, nitko katastrofičare nije čuo. Istina bog, na kraju 2010. godine tadašnji guverner ponudio je Vladi Jadranke Kosor deset milijardi kuna, koje bi se kreirale smanjenjem obvezne pričuve, ali je sve ostalo na priči. Dakle, hrvatsko gospodarstvo nije moglo „probaviti“ obećanih deset milijardi kuna. To je znao tadašnji guverner. Tada sam predlagao da Vlada pokrene projekt za treću životnu dob, o čemu čitatelj može više vidjeti na ovim stranicama, s jedne strane, i, s druge strane, da termininski otkupi devizni priliv izvoznika, rezultat beskamatno kreditiranje izvoznika. Ništa od toga nije učinjeno. Usput rečeno nije realno očekivati u ovom i ovakvom okruženju bilo koju i bilo kakvu investicijsku aktivnost, što vladajući ignoriraju.

Gospodo umjesto priča i pričica primimo se posla kako na poziciji tako i na opoziciji.